

ЕКОЛОГІЯ
ПРАВО ЛЮДИНА

Річний ЗВІТ

2024

Зміст

- 30 років на варті захисту довкілля та прав громадян
- Аналітичні матеріали
- Правові консультації
- Адвокаційна діяльність
- Нормотворча робота
- Публічні заходи
- Захист прав громадян у судах
- Посібники: внесок у розвиток екологічного права
- Дослідження впливу війни на довкілля
- Волонтерська діяльність
- Донори та партнери
- Фінансовий звіт

30 років на варті захисту довкілля та прав громадян

У березні 2024 р. ЕПЛ відзначила 30-ліття від дня створення організації. Справу розпочали троє юристів, яким була не байдужа тема охорони довкілля.

У далекому 1994-му р. виник БФ "Екоправо-Львів".

А сьогодні МБО "Екологія-Право-Людина" – це впливова рушійна сила, яка правовими методами захищає світове довкілля та екологічні права громадян в Україні та у всьому світі.

За цих 30 років роботи представники ЕПЛ:

- взяли участь у **717 судових справах**;
- надали громадянам та організаціям **7852 правових консультацій**;
- прокоментували **243 нормативно-правових акти**;
- організували та провели **178 заходів**;
- підготували **91 публікацію**;
- розробили **92 документи**.

АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Понад **три десятки аналітичних документів** підготували фахівці ЕПЛ у 2024 рік. Очікувано, основними темами досліджень стали наслідки війни для довкілля, досвід подання екологічної шкоди, спричиненої воєнними діями, і в тому числі питанням поводження із відходами руйнації, воєнними відходами та пошуки шляхів притягнення агресора до відповідальності.

Також юристи і екологи МБО "Екологія-Право-Людина" писали про поступ України на шляху до повноцінного членства у ЄС, зокрема про прогрес у проведенні довкіллевих реформ.

Інші матеріали присвячені реформі державного екологічного контролю, посиленню юридичної відповідальності за погіршення стану довкілля і порушення природоохоронного законодавства.

Звісно, наша команда не могла обійти увагою і тему екоциду. Всі проблемні аспекти цього питання ми розкрили в низці аналітичних документів, де особливу увагу приділили новому визначенню екоциду та його критеріям.

Ознайомитися із повним доробком можна на нашому сайті у розділі "Екоаналітика".

ПРАВОВІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Одним з пріоритетних напрямків роботи команди ЕПЛ у 2024 році був наш улюблений напрям – надання громадянам правових консультацій з широкого спектра екологічних питань.

Серед найбільш поширених запитів на правову допомогу у 2024 році були такі:

- Протидія несанкціонованому зрізуванню зелених насаджень.
- Закриття сміттєзвалищ.
- Протидія забрудненню атмосферного повітря.
- Використання пестицидів.
- Захист лісів.
- Дотримання санітарно-захисних зон.
- Збереження об'єктів природно-заповідного фонду.

Загалом, **у 2024 році команда ЕПЛ надала понад чотириста правових консультацій**, охопивши широкий спектр екологічних проблем, демонструючи важливість правових інструментів у захисті екологічних прав громадян, збереження природи, непогіршення стану довкілля і дотримання природоохоронного законодавства.

АДВОКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

2024 рік став для Міжнародної благодійної організації «Екологія-Право-Людина» особливим періодом, наповненим новими викликами та важливими здобутками. Члени команди ЕПЛ долучились до близько **30 національних та міжнародних заходів**, щоб привернути увагу до екологічних проблем, ініціювати системні зміни та підтримати Україну у боротьбі за екологічну справедливість на міжнародній арені.

Серед цих заходів були як міжнародні події, так і зустрічі на національному рівні, які можна поділити за напрямками:

1. Притягнення агресора до відповідальності за шкоду, завдану довкіллю (питання екоциду, воєнних злочинів проти довкілля, відшкодування завданих збитків).

У цій частині варто згадати про Міжнародну робочу зустріч з обговорення подальших дій із активізації прокурорів МКС до розслідування військових злочинів, що руйнують довкілля України, засідання робочої групи у складі екологічних НУО та Офісу Генерального прокурора України, обговорення із юристами та екологами ELAW критеріїв екоциду, конференцію у Посольстві США в Україні з питань воєнних злочинів, зустріч із академічними колами Бразилії з питань екоциду в Україні, візит українських правозахисників у Південну Америку в цілях встановлення двосторонніх контактів та адвокатування підтримки притягнення росії до відповідальності за шкоду Україні, адвокаційну поїздку до глобального центру правосуддя м. Гааги.

2. Вплив війни на довкілля та стандарти зеленого відновлення України

Одним із заходів, присвячених цьому питанню, стала організована ЕПЛ пресконференція "Річниця катастрофи на Каховській ГЕС: експериментальні рішення уряду, зміни в екосистемах та нові сценарії розвитку", міжнародний форум "United for Nature. Agenda for Ukraine", конференція з відновлення в Берліні "Об'єднані для захисту. Об'єднані для відновлення. Разом сильніші", публічна дискусія під назвою "Ключі до врахування стану довкілля у програмах і планах відновлення".

3. Довкіллеві реформи та євроінтеграція України

У контексті адвокатування здійснення довкіллевих реформ та євроінтеграційних процесів України слід згадати про адвокаційну поїздку до Брюсселя з метою активізувати українське питання на політичних та

експертних дискусійних майданчиках, виїзні слухання Комітету ВРУ з екологічної політики та фестиваль екології та кіно.

4. Налагодження партнерства та обмін досвідом задля активізації українського питання

Серед заходів у межах цього напрямку варто виокремити річну зустріч Всесвітнього альянсу юристів громадського інтересу, конференцію, присвячену 50-річчю Європейського екологічного бюро, адвокаційний тур до Стокгольма та навчальну поїздку до Чеської Республіки для представників зацікавлених сторін з органів місцевого самоврядування та організацій громадянського суспільства.

5. Робота з молоддю

У межах цього напрямку було проведено низку зустрічей із студентами, як із України, так і з інших держав. Так, було проведено зустрічі із студентами Інституту права, психології та інноваційної освіти НУ "Львівська політехніка", зі студентами з Чилійського університету та університету Гамбургу, які є учасниками програми Кліматичні закони в міжнародному контексті (Climate Law in International Context (CLIC)) та представниками Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Таким чином, у 2024 році ми можемо з впевненістю сказати, що команда провела **масштабну адвокаційну роботу, яка охопила ключові напрямки екологічної політики**. Організація активно працювала над питанням притягнення агресора до відповідальності за екоцид і воєнні злочини проти довкілля. Завдяки численним заходам, таким як зустрічі з міжнародними прокурорами, адвокаційні тури та дискусії з академічними колами, вдалося домогтися включення екологічних злочинів до порядку денного обговорень на міжнародному рівні.

Важливим пластом роботи була участь у розробці стандартів зеленого відновлення України, враховуючи вплив війни на екосистеми. Участь у таких заходах, як конференція з відновлення в Берліні та дискусії щодо врахування стану довкілля у планах відновлення, покликані сприяти формуванню ефективної стратегії збереження природи в умовах війни та повоєнного періоду.

Ми продовжили просувати **реформи у сфері охорони довкілля** в контексті євроінтеграції, налагоджували партнерства через участь у міжнародних форумах, конференціях і заходах для молоді, яка стане активним учасником екологічних змін.

Нормотворча робота

У 2024 році команда ЕПЛ активно слідувала за законотворчою діяльністю Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України. Юристи ЕПЛ проаналізували і висловили позицію до понад 100 проєктів нормативних документів у сфері управління відходами, лісового господарства, оцінки впливу на довкілля, зміни клімату та зеленого відновлення України.

Лише в рамках ініціативи «Екоревізор» було **проаналізовано 107 нормативно-правових актів**, які стосувалися сфери державного управління процесами охорони довкілля. Серед них 32 проєкти законів і 75 проєктів підзаконних нормативно-правових актів.

Оцінка документів проводилася за трьома категоріями: «схвалюємо», «не схвалюємо» та «схвалюємо із застереженнями».

За підсумками року маємо такі результати:

- **68 актів отримали позитивну оцінку**, що свідчить про те, що більшість ініціатив відповідають сучасним екологічним викликам та сприяють покращенню ситуації у сфері довкілля;
- **23 акти були схвалені із застереженнями** і це відображає наявність правових чи практичних недоліків, які потребують доопрацювання для ефективного впровадження;
- **16 актів отримали негативну оцінку**, адже були визнані такими, що не відповідають цілям сталого розвитку або суперечать принципам екологічної безпеки.

Окрім участі у правотворчих процесах нашої держави, ЕПЛ також долучалася до формулювання міжнародних норм та практики їхнього застосування в питаннях охорони довкілля.

Так, важливим внеском ЕПЛ у цьому році стало те, що організація долучилася до ініціативи Міжнародного кримінального суду щодо **розробки та прийняття нової політики в питанні розслідування злочинів проти довкілля**, а саме надала своє бачення нової політики щодо відповідальності за екологічні злочини згідно з Римським статутом.

ЕПЛ продовжує слідкувати за виконанням Україною рекомендацій, викладених у рішенні VII/8r Наради Сторін **Оргуської конвенції** 2021 року, щодо доступу до тексту угод про розподіл продукції, участі громадськості в процесі їх прийняття та можливості їхнього оскаження в суді.

У рамках цього питання ми надали свої коментарі на звіт України про виконання вказаних вище рекомендацій та очікуємо рішення Наради Сторін.

Публічні заходи

Протягом року МБО "Екологія – Право – Людина" організувала і провела **15 заходів**. Розповідаємо про наші головні публічні активності.

27 лютого ми ініціювали проведення вебінару "Фіксація та документування шкоди, завданої військовими діями об'єктам ПЗФ".

У квітні ЕПЛ провела вебінар "Задokumentувати шкоду довкіллю: місія (не)можлива".

Протягом 8-10 травня відбувся семінар-тренінг "Як зафіксувати шкоду, завдану довкіллю внаслідок воєнних дій". Цей захід став платформою для обговорення актуального питання: Як зафіксувати екологічні наслідки воєнних дій? Експерти ЕПЛ, разом з доповідачами та учасниками, обговорювали шляхи ефективної фіксації збитків, завданих природі війною.

12 червня ЕПЛ провела пресконференцію "Річниця катастрофи на Каховській ГЕС: експериментальні рішення уряду, зміни в екосистемах та нові сценарії розвитку".

Крім того у червні ЕПЛ ініціювала вебінар, присвячений темі фіксації злочинів росіян проти українського довкілля "Задokumentуй шкоду довкіллю – притягни агресора до відповідальності".

Упродовж 17-22 червня ЕПЛ провела літню школу "Збереження біологічного різноманіття на прикладі гірського масиву Свидовець".

На початку липня 2024 року відбулася традиційна літня школа ЕПЛ. Цього разу вона мала назву "Механізми захисту природи в умовах війни".

2 серпня ЕПЛ організувала онлайн тренінг для представників Милівської громади на Херсонщині з питань здійснення процедур стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля.

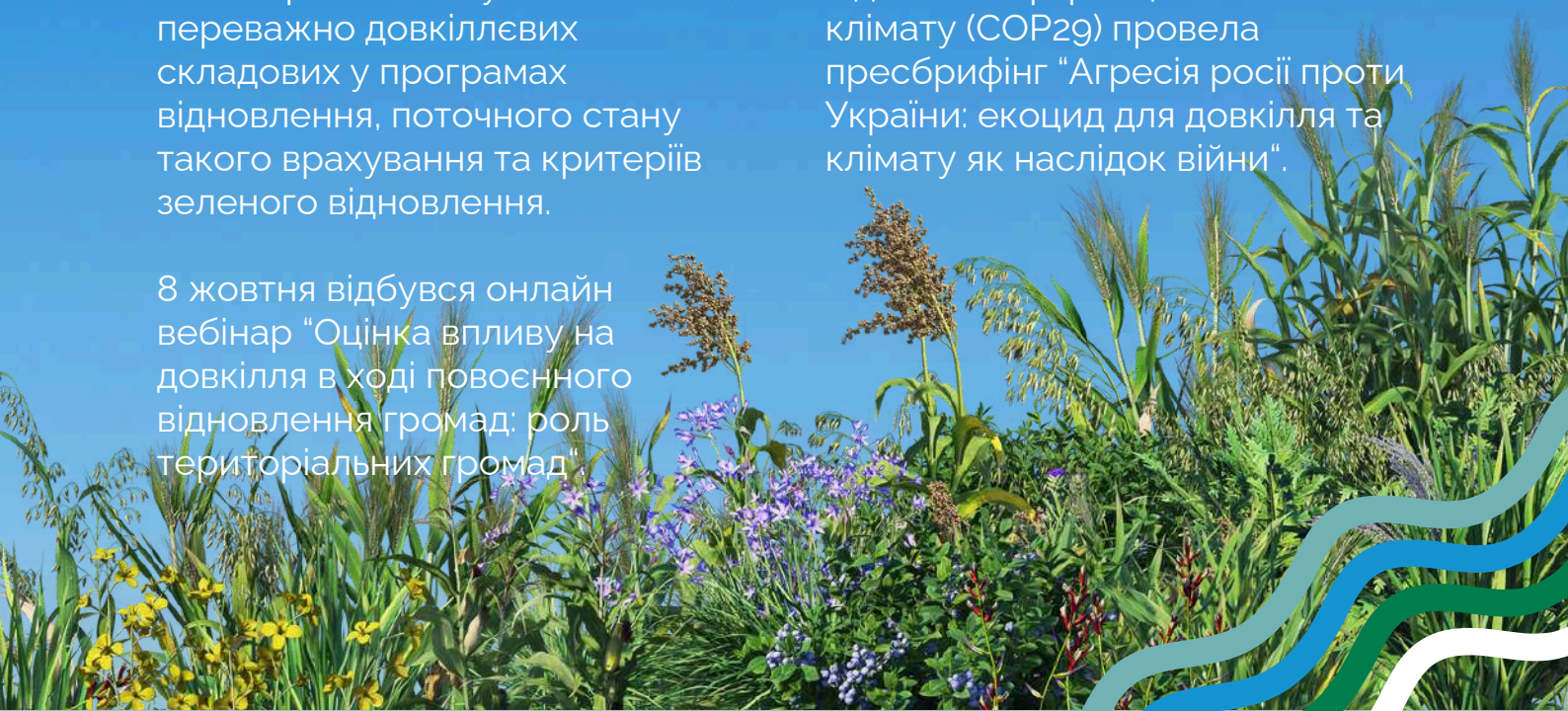
На початку вересня відбулася публічна дискусія "Ключі до врахування стану довкілля у програмах і планах відновлення". Обговорення стосувалось переважно довкіллевих складових у програмах відновлення, поточного стану такого врахування та критеріїв зеленого відновлення.

8 жовтня відбувся онлайн вебінар "Оцінка впливу на довкілля в ході повоєнного відновлення громад: роль територіальних громад".

За кілька днів ЕПЛ провела інший вебінар "Стратегічна екологічна оцінка під час відновлення громад: роль органів місцевого самоврядування та громадськості".

Протягом 16-18 жовтня у Львові відбувся форум громад "Відновлення Каховського регіону: довкіллеві реалії". Захід проводився для обговорення екологічних викликів, що виникли внаслідок воєнних дій, а також для напрацювання спільних підходів до відновлення та розвитку Каховського регіону з урахуванням довкіллевих аспектів. У форумі взяли участь представники територіальних громад Каховського регіону та зацікавлені в екологічно свідомому повоєнному відновленні сторони.

20 листопада ЕПЛ спільно з Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України під час Конференції ООН зі зміни клімату (COP29) провела пресбрифінг "Агресія росії проти України: екоцид для довкілля та клімату як наслідок війни".

ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯН У СУДАХ

Одним із важливих напрямків діяльності МБО «Екологія-Право-Людина», є ведення стратегічних судових справ з питань захисту довкілля та екологічних прав жителів. В таких справах ЕПЛ надає безоплатну правову допомогу мешканцям у відстоюванні їхніх прав на чисте довкілля, адвокати ЕПЛ виступають представниками таких мешканців в судових справах. Також ЕПЛ долучається до судових справ як третя особа без самостійних вимог на стороні органів державної влади та місцевого самоврядування, коли ці органи дійсно відстоюють довкілліві інтереси мешканців. В окремих випадках ЕПЛ виступає позивачем.

2024 рік можна назвати роком рішень Верховного Суду у справах ЕПЛ.

Маємо **позитивне рішення Верховного Суду**, яким суд залишив в силі рішення першої та апеляційної інстанції, якими визнано протиправним та скасовано висновок Міндовкілля з ОВД планованої діяльності «Здійснення діяльності по збиранню, перевезенню, зберіганню, обробленню, утилізації та знешкодженню небезпечних відходів та подальшим виготовленням м'ясо-кісткової муки, тваринних кормів за адресою: Дніпропетровська область, м. Кам'янське, пров. Баглійський, 2», виданий ТОВ «**Рокобан**».

Ще одне позитивне рішення Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду було прийняте у справі за позовом мешканців до Тячівської та Рахівської районної державної адміністрації, про визнання незаконними та скасування розпоряджень РДА про затвердження детального плану території для туристично-рекреаційного комплексу «Свидовець».

Окрім того, **Верховний Суд прийняв рішення** у ще одній справі, де ЕПЛ виступала третьою особою на стороні позивача, а саме у справі за позовом Державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» в особі філії «Хустське лісове дослідне господарство» до Громадської організації «**Життя Дерев**» про розірвання договору на право довгострокового тимчасового користування лісами.

Ще одним позитивним рішенням є постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду у справі за позовом жителів с. Гряда Львівської області до Держпродспоживслужби України щодо скасування Висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи, яким дозволено скорочення санітарно-захисної зони для **свинотоварної ферми ТОВ «АПП «Гряда»** з нормативної відстані санітарно-захисної зони в 500 м до 250 м.

Ще одна стратегічна справа ЕПЛ перебуває на розгляді Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду після негативних рішень судів попередніх інстанцій. Так, на початку 2024 року ЕПЛ звернулася до суду з **позовом до Російської Федерації** в особі Міністерства закордонних справ Російської Федерації, в якому просить стягнути з Російської Федерації на користь держави Україна в дохід Державного бюджету України шкоду, заподіяну навколишньому природному середовищу внаслідок збройної агресії, в сумі 4 921 190 250 грн. 15 коп. Вищевказана шкода заподіяна унікальній природі **Національного природного парку «Кам'янська Січ»**.

Інші справи, в яких ЕПЛ бере участь, перебувають на розгляді в судах першої інстанції або на стадії апеляційного перегляду прийнятих першою інстанцією рішень. Відтак про результати їхнього розгляду будемо звітувати вже в наступному році.

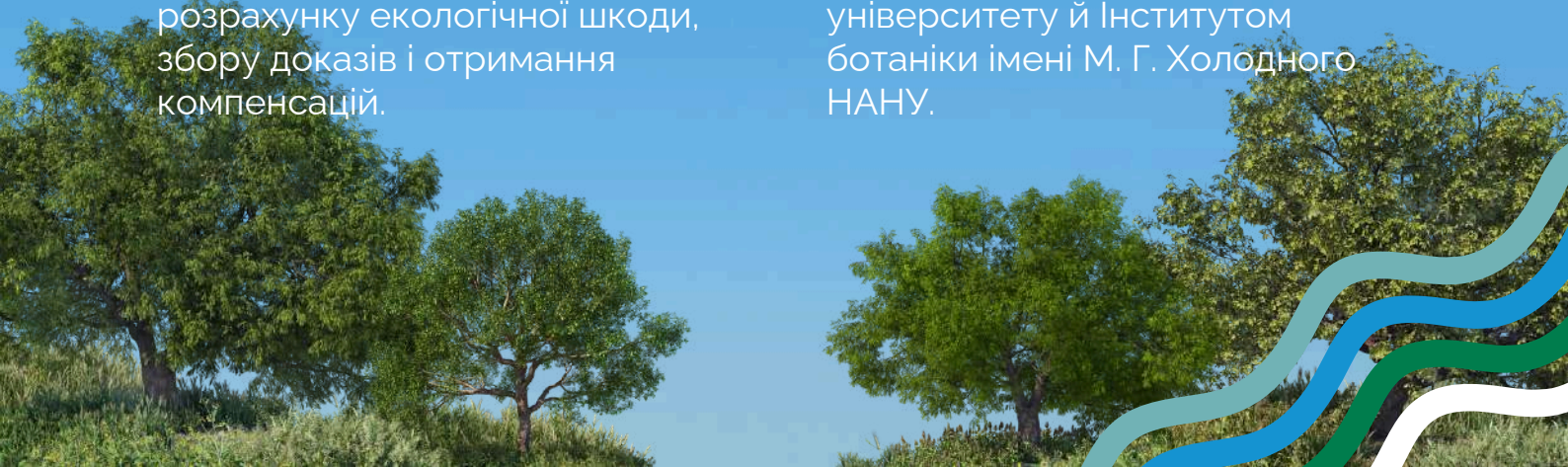
Посібники: внесок у розвиток ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

2024 рік став вагомим для ЕПЛ в контексті написання професійних посібників, які охоплюють найактуальніші екологічні виклики та пропонують практичні шляхи їх вирішення. Кожен посібник висвітлює важливі питання: від захисту екологічних прав у міжнародних судах до протидії корупції в галузі природокористування, сприяє розвитку екологічного права в Україні.

Першим серед видань варто відзначити посібник **«Використання національних судових механізмів відшкодування з Російської Федерації шкоди, завданої українському довкіллю в результаті збройної агресії»**. Видання присвячене вирішенню проблем, спричинених війною, що робить його надзвичайно важливим у сучасних умовах. Тут детально описуються юридичні підходи, які можна застосувати на національному рівні для розрахунку екологічної шкоди, збору доказів і отримання компенсацій.

Окрім юридичних аспектів відшкодування збитків завданих довкіллю, ЕПЛ також приділяє увагу методології розрахунку шкоди. Вказана методологія є важливим інструментом для належного документування збитків довкіллю, особливо в контексті воєнних дій. Ця тема висвітлюється у посібнику **«Методика розрахунку екологічних збитків природних екосистем та їхніх компонентів»**, у якому йдеться про наукові підходи до визначення збитків та витрат на відновлення: як оцінювати збитки природних екосистем, використовуючи фізичні характеристики (зокрема біомасу, енергетичні показники та вартість умовного палива), типи екосистем (лісові, болотні екосистеми, степи та луки) для кожного з яких наведено окремі методики розрахунків.

Робота над посібниками велася спільно з науковцями Херсонського державного університету й Інститутом ботаніки імені М. Г. Холодного НАНУ.

ЕПЛ активно працює над впровадженням міжнародних правових механізмів у захист екологічних прав. Один із найважливіших інструментів у цьому контексті — Європейська конвенція з прав людини. Як саме можна використовувати її положення для захисту довкілля, детально розглянуто у посібнику **«Застосування Європейської конвенції з прав людини для захисту екологічних прав та довкілля»**.

Це друге видання, доповнене новими прецедентами та практичними прикладами. Посібник включає в себе українські судові процеси, які роблять його особливо цікавим. Матеріали посібника фактично демонструють, як практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) сприяє захисту довкілля через інтерпретацію прав людини.

У 2025 році планується випуск нових видань. Ці посібники перебувають на етапі підготовки, проте їх зміст уже окреслює актуальні теми, які потребують уваги в екологічному праві.

Серед запланованих видань варто відзначити посібник, присвячений **впливу воєнних дій на природу Національного природного парку «Кам'янська Січ»**. У ньому задокументовано етапи існування НПП під час окупації та після визволення, а також наслідки підриву Каховської ГЕС.

Ще одним важливим виданням стане посібник присвячений актуальній судовій практиці – **«Практика Верховного Суду з питань охорони довкілля та захисту екологічних прав (2022–2024 роки)»**.

В контексті майбутнього вступу України до ЄС, виконання євроінтеграційних зобов'язань та формування судової практики, варто згадати запланований до друку **Компендіум судових рішень щодо виконання умов Пташиної та Оселищної директив ЄС**.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА ДОВКІЛЛЯ

Протягом 2024 року представники команди ЕПЛ здійснили **8 польових виїздів та експедицій** на території, які постраждали від впливу воєнних дій у Київській, Запорізькій, Донецькій та Херсонській областях.

20 лютого ми оглянули місця вибуху ракети біля села Буда-Бабинецька у Київській області. Вивчали фізичне пошкодження території (ракетний обстріл відбувся 15 лютого, а ракета впала на південному сході від села на території лісового масиву.), співробітники ЕПЛ зробили фотофіксацію та відібрали проби ґрунту з вирви та прилеглих територій. Проби передано в лабораторію. Пізніше, влітку ми вдруге відвідали цю місцевість.

11 квітня ЕПЛ привели дослідження стану природних комплексів національного природного парку «Кам'янська Січ» на Херсонщині.

Упродовж року, після цього, ми спільно з колегами з інших організацій та наукових установ ще двічі відвідували територію цього НПП. Таким чином ми маємо цілісне попереднє уявлення про змінах в екосистемі парку...

У травні відбулася експедиція з метою дослідження відновлення рослинного покриву на землях колишнього Каховського водосховища у північній його частині, м. Запоріжжя.

Наприкінці вересня ЕПЛ спільно з науковцями Українського степового заповідника «Крейдова Флора» Сергієм Лиманським та Національного природного парку «Святі Гори» Сергієм Курмазом провели дослідження впливів воєнних дій на природні комплекси цих територій природно-заповідного фонду України.

12 жовтня ми провели експедиційний виїзд до острова Хортиця та села Малокатеринівка, Запорізька область. Команда ЕПЛ спільно з колегами обстежили екосистеми, які формуються на дні колишнього Каховського водосховища. На місці водної екосистеми яка повністю загинула внаслідок підриву греблі Каховської ГЕС формується новий рослинний покрив з переважанням верби та домішками інших деревних видів, зокрема тополі чорної та тополі білої. Станом на жовтень 2024 року висота особин верби, виміряних біля села Малокатеринівка, Запорізької області складала в середньому 4,5-5 метрів.

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

У 2024 році волонтерська діяльність здійснювалася за такими напрямками.

Створення охоронних зон для бабаків на території Сумської області. Волонтером ЕПЛ були підготовані обґрунтування створення охоронних зон та супровідні листи. Результатом роботи стало створення першої в Україні охоронної зони для бабака степового загальною площею 9,5 га поруч з селом Бацмани Роменського району Сумської області.

Збереження річкових екосистем, виявлення порушення водоохоронного законодавства та питання відсутності частини водних об'єктів у водному кадастрі України. Волонтери працювали спільно з провідним юрисконсультантом та екологом ЕПЛ Анатолієм Павелко та отримали досвід вивчення цього питання в юридичній площині,

вивчали водні об'єкти розташовані в Чернігівській, Полтавській та Черкаській областях, підготували відповідні аналітичні матеріали та звернення до державних органів.

Збереження та вивчення цінних природних екосистем гірського хребта Свидовець в Українських Карпатах, якому загрожує знищення під гірськолижний курорт. ЕПЛ спільно з факультетом біології, географії та екології Херсонського державного університету провели «Літню школу зі збереження біологічного різноманіття на прикладі гірського масиву Свидовець», на території Ясінянської територіальної громади Рахівського району Закарпатської області з 17 по 22 червня 2024 року. В школі взяло участь 17 учасників. За допомогою програми iNaturalist було зроблено 4257 спостережень 405 видів живих організмів.

Окремий напрямок - **вивчення катастрофи на річці Сейм**, яка відбулася в серпні 2024 року через вилив речовин з цукрового заводу на території російської федерації. Внаслідок катастрофи загинуло рибне населення, молюски, ракоподібні, амфібії та тисячі інших живих істот в річках Сейм та Десна. Волонтер ЕПЛ провела детальну аналітичну роботу та зібрав інформацію з усіх офіційних інстанцій.

Всі волонтери продовжують співпрацю з ЕПЛ у 2025 році в рамках спеціальної програми для волонтерів, протягом якої вони можуть не лише зробити щось корисне для довкілля, але й отримати нові знання, прослухати лекції та взяти участь у навчанні.

Донори та партнери

ЕПЛ вдячна донорам і партнерам за підтримку у 2024 році, яка дозволила організації працювати у складних умовах війни і досягати важливих результатів для захисту довкілля та екологічних прав громадян:

- Sigrd Rausing Trust
- Державний департамент США / Всесвітній альянс екологічного права
- УГСПЛ
- Trust for Mutual Understanding
- ICAP Єднання
- EU / МФ «Відродження»
- People in Need
- European Commission/LIFE program

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ

Доходи організації за 2024 рік склали
22425511 грн 00 коп.

Витрати організації за 2024 рік склали
22425511 грн 00 коп.

**ЕКОЛОГІЯ
ПРАВО ЛЮДИНА**

ЕПЛ

Адреси офісів: вул. Івана Франка, 9, кв. 1а, м. Львів, 79005
бульвар Тараса Шевченка, 38 офіс 76, м. Київ, 01032

Поштова адреса: Львів, а/с 914, індекс 79008

Телефон: +38 (032) 24-33-888

Тел./Факс: +38 (032) 22-57-682

Електронна пошта: office@epi.org.ua

